

Блінов О.А. Психологічні особливості прояву бойового стресу військовослужбовців – учасників бойових дій / О.А. Блінов / Матеріали наукового семінару «Шляхи трансформації системи морально-психологічного забезпечення у Збройних силах України», 27 листопада 2019 року. – К.: НУОУ, 2019. – С. 21-23.

Блінов О.А.

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальних технологій
Національного авіаційного університету

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ БОЙОВОГО СТРЕСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ – УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Сучасний стан проблеми бойового стресу характеризується інтенсивністю зростання дослідницького інтересу до цієї проблеми, накопиченням і аналізом фактів про його виявлення, відображенням авторами різних аспектів роботи з його проявами [1-6].

Бойовий стрес супроводжується дією стрес-факторів, які несуть загрозу життю військовослужбовців, негативно впливають на стан їх здоров'я, знижують ефективність діяльності або приводять до її зриву, спонукають поширенню психогенних втрат у підрозділах.

На нашу думку, бойовим стресом є стан психічного напруження військовослужбовців у процесі їх адаптації до умов бойової діяльності з використанням ресурсного потенціалу [5, 6].

Нами було проведено дослідження бойового стресу військовослужбовців. Для встановлення психологічних особливостей прояву бойового стресу у військових – учасників бойових дій була проведена його комплексна оцінка у 690 воїнів. Учасників бойових дій було 408 осіб. Серед тих, хто проходив лікувальний курс в госпіталях було 263 учасників бойових дій. З них мали поранення 97 осіб.

В процесі психодіагностики проявів бойового стресу використовувалися наступні опитувальники, тести і анкети: опитувальник бойового стресу Блінова О.А. (ОБСБ) – параметри (гср_птср, рб, фбев, фоев, інтегральний показник), опитувальник скринінгу посттравматичного стресового розладу (ОС ПТСР), міссісіпська шкала (військовий варіант), mini-mult MMPI, тест Кеттелла, анкети «Емоція», «Мотиви».

Для оцінки прояву бойового стресу був застосований критерій Мана-Уїтні рангової схожості.

За результатами аналізу основних статистично значущих відмінностей було встановлено, що за всіма складовими ОБСБ, за винятком параметра фбев, й ОС ПТСР середні значення вищі в учасників бойових дій. Так само, як й у міссісіпській шкалі. За усіма складовими ОБСБ, ОС ПТСР, у міссісіпській шкалі середні значення вищі в учасників бойових дій, так само, як й показник паранояльності Mini-Mult MMPI. Тобто згідно з описом шкали учасникам бойових дій, порівняно з іншими військовими більш властиві

схильність до надцінних ідей, й тому – певна односторонність, агресивність. Хто мислить інакше, той або дурень, або ворог. Звідси більша конфліктність. Проте цей результат властивий людям, що діють в умовах виживання, – «або ти, або тебе».

Мотиваційний компонент значно вищий щодо самомотивації (гранично) й соціально-економічної мотивації в тих, хто не приймає участь в бойових діях. Рівень емоційних переживань характеризується вищим рівнем в учасників бойових дій. За Mini-Mult MMPI звертає увагу більша щирість учасників бойових дій, а також – менша необхідність у корекції результатів.

За показником «замкнутості/товариськості» особистісного опитувальника Кеттелла, в учасників бойових дій значно нижчий показник «спілкування». Для них більш характерним є відособленість, відчуженість, недовірливість, нетовариськість, замкненість, критичність, схильність до об'єктивності, ригідності, до надмірної суворості в оцінці людей.

Всі ці фактори призводять до труднощів у встановленні міжособистісних, безпосередніх контактів. Це також підтверджується результатами проведених попередніх досліджень. Крім того, цей показник в нормованій шкалі потрапляє в частину шкали «замкненість», а інші – «спілкування».

Отже, бойовим стресом є стан психічного напруження військовослужбовців у процесі їх адаптації до умов бойової діяльності з використанням ресурсного потенціалу.

За результатами аналізу основних статистично значущих відмінностей було встановлено, що середні значення показників вищі в учасників бойових дій. Учасникам бойових дій більш властива схильність до надцінних ідей, вони мають вищий рівень емоційних переживань, значно нижчий показник «спілкування», який має прояв у недовірливості до інших людей, замкненості, до надмірної суворості в оцінці людей та ін., а також встановлена більша щирість.

Література

1. Блінов О.А., Вернік О.Л. Встановлення проявів ознак посттравматичних стресових розладів у військовослужбовців / О.А. Блінов, О.Л. Вернік // Військова психологія у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, перспективи: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Військова психологія у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, перспективи». – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2019. – С. 33-35.

2. Блінов О.А. Опитувальник скринінгу посттравматичного стресового розладу (ОС ПТСР) / О.А. Блінов // Психологічний часопис : збірник наукових праць / за ред. С.Д. Максименка. – № 1 (11). – Вип. 11. – Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, 2018. – С. 26-37.

3. Блінов О.А. Організаційно-методичні рекомендації управління бойовим стресом військовослужбовців / Інтеграційний розвиток особистості

та суспільства: психологічний і соціологічний виміри [Текст]: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 31 травня – 1 червня 2018 року). – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія»; Фенікс, 2018. – С. 37-41.

4. Блінов О.А. Особливості прояву бойового стресу в поранених комбатантів та шляхи корекції його наслідків / О.А. Блінов // Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки особистості до виконання завдань в особливих умовах (Київ, 7 червня 2018 р.) / Міністерство оборони України, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. – К.: НУОУ, 2018. – С. 33-36.

5. Блінов О.А. Опитувальник бойового стресу Блінова О.А. (ОБСБ) / О.А. Блінов // Психологічний часопис: збірник наукових праць / за ред. С.Д. Максименка. – № 5 (9). – Вип. 9. – Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, 2017. – С. 32-43

6. Блінов О.А. Психологія бойової психічної травми: монографія / О.А. Блінов. – К.: Талком, 2016. – 246 с.